
MONOGRAFIE PRAWNICZE

ODSZKODOWANIE
ZA NIESŁUSZNE SKAZANIE,
TYMCZASOWE ARESZTOWANIE
LUB ZATRZYMANIE ORAZ
ZA NIESŁUSZNE OSKARŻENIE

ŁUKASZ CHOJNIAK

Wydawnictwo C. H. Beck

MONOGRAFIE PRAWNICZE

ŁUKASZ CHOJNIAK • ODSZKODOWANIE ZA NIESŁUSZNE SKAZANIE,
TYMCZASOWE ARESZTOWANIE LUB ZATRZYMANIE
ORAZ ZA NIESŁUSZNE OSKARŻENIE

Polecamy nasze publikacje z tej serii:

Jan Lic

SPÓŁKA CYWILNA – DYLEMATY PODMIOTOWOŚCI PRAWNEJ

Marek Kulik

**PRZEDAWNIEŃ KARALNOŚCI I PRZEDAWNIEŃ
WYKONANIA KARY W POLSKIM PRAWIE KARNYM**

Iwona Sepioto

PRZESTĘPSTWO NIEGOSPODARNOŚCI Z ART. 296 KK

Joanna Zięba

RENTY STRUKTURALNE W USTAWODAWSTWIE ROLNYM

Krzysztof Markiewicz

ZASADY ORZĘKANIA W POSTĘPOWANIU NIEPROCESOWYM

Beata Janiszewska

**ZGODA NA UDZIELENIE ŚWIADCZENIA ZDROWOTNEGO.
UJĘCIE WEWNĄTRZSYSTEMOWE**

Legalis
System Informacji Prawnej

www.ksiegarnia.beck.pl

ODSZKODOWANIE
ZA NIESŁUSZNE SKAZANIE,
TYMCZASOWE ARESZTOWANIE
LUB ZATRZYMANIE ORAZ
ZA NIESŁUSZNE OSKARŻENIE

ŁUKASZ CHOJNIAK

WYDAWNICTWO C. H. BECK
WARSZAWA 2013

Redakcja: Dorota Walaszekiewicz

Wydawca: Joanna Ablewicz

© **Wydawnictwo C. H. Beck 2013**

Wydawnictwo C. H. Beck Sp. z o.o.
ul. Bonifraterska 17, 00-203 Warszawa

Skład i łamanie: TimPrint
Druk i oprawa: Elpil, Siedlce

ISBN 978-83-255-5299-2

ISBN e-book 978-83-255-5300-5

Moim Rodzicom

Spis treści

Wykaz skrótów	XI
Bibliografia	XV
Wstęp	XXIX

CZĘŚĆ PIERWSZA

Rozdział I. Prawo do odszkodowania za niesłuszne stosowanie środków represji karnej w systemie prawa	3
§ 1. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej	5
§ 2. Europejska Konwencja o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności	11
I. Odszkodowanie za niesłuszne skazanie	11
II. Odszkodowanie za tymczasowe aresztowanie lub zatrzymanie..	14
§ 3. Karta Praw Podstawowych Unii Europejskiej	19
§ 4. Międzynarodowy Pakt Praw Obywatelskich i Politycznych z 1966 r.	21
§ 5. Prawo obce	22
I. Prawo angielskie	22
II. Prawo francuskie	25
§ 6. Systematyka polskiego prawa karnego procesowego	33
§ 7. Rekompensowanie pomyłek sądowych w postępowaniu cywilnym oraz w postępowaniu przed sądami administracyjnymi	36
I. Postępowanie cywilne	37
II. Postępowanie przed sądami administracyjnymi	42
Rozdział II. Rekompensowanie błędów wymiaru sprawiedliwości w ujęciu historycznym	45
§ 1. Lata 1944–1956, czyli błąd wymiaru sprawiedliwości a zbrodnia sądowa. Podstawowa terminologia wczoraj i dziś	46
§ 2. Prawo do rekompensaty niesłusznych skazań w początkowych latach PRL	50
§ 3. Polski październik 1956 r.	58
I. Ustawa z 1956 r. o odpowiedzialności Państwa za szkody wyrządzone przez funkcjonariuszy państwowych	59

II. Ocena ustawy z 1956 r.	71
§ 4. Kodeks postępowania karnego z 1969 r.	72
CZEŚĆ DRUGA	
Rozdział III. niesłuszne skazanie lub zastosowanie środka zabezpieczającego	81
§ 1. Stwierdzenie niesłuszności skazania	84
I. Kasacja	87
II. Wznowienie postępowania	90
§ 2. Wykonanie kary	104
§ 3. Uniewinnienie niesłusznie skazanego	109
I. Uniewinnienie na skutek kasacji	109
II. Uniewinnienie na skutek wznowienia postępowania	112
III. Uniewinnienie w ponownym postępowaniu karnym	113
§ 4. Skazanie na łagodniejszą karę	114
I. Łagodniejsza kara	114
II. Orzekanie łagodniejszej kary	115
§ 5. Niesłuszność skazania w przypadku ulaskawienia	116
§ 6. Umorzenie postępowania wskutek nieuwzględnionych wcześniej okoliczności	119
§ 7. Niesłuszne zastosowanie środka zabezpieczającego	122
Rozdział IV. Niewątpliwie niesłuszne tymczasowe aresztowanie lub zatrzymanie	123
§ 1. Charakter i podstawy prawne zatrzymania oraz tymczasowego aresztowania	124
I. Zatrzymanie procesowe i pozaprocessowe	124
II. Podstawy zatrzymania procesowego	128
III. Tymczasowe aresztowanie	134
§ 2. Niewątpliwa niesłuszność zatrzymania oraz tymczasowego aresztowania	140
§ 3. Kontrola stosowania środków przymusu a niewątpliwie niesłuszne zatrzymanie lub tymczasowe aresztowanie	150
Rozdział V. Pokrzywdzenie przez niesłuszne skazanie, tymczasowe aresztowanie i zatrzymanie, czyli zakres i warunki uzyskania odszkodowania lub zadośćuczynienia	155
§ 1. Odpowiednie stosowanie przepisów prawa cywilnego materialnego	156
§ 2. Odszkodowanie i zadośćuczynienie	158
I. Zakres możliwych szkód majątkowych	158
II. Krzywdy niemajątkowe	164

III. Związek przyczynowo-skutkowy	167
IV. Zasada odpowiedzialności	170
V. Zaliczenie okresu tymczasowego aresztowania na poczet orzeczonej kary	172
§ 3. Wyłączenie odpowiedzialności Skarbu Państwa	177
I. Ustawowe przesłanki wyłączenia albo ograniczenia odpowiedzialności Skarbu Państwa	177
II. Wyłączenie odpowiedzialności odszkodowawczej a konsensualizm procesowy	186
§ 4. Terminy przedawnienia	192
I. Istota instytucji przedawnienia	192
II. Początek biegu przedawnienia	193
III. Termin przedawnienia określony w art. 555 KPK na tle innych terminów przedawnienia	195
IV. Skutki przedawnienia roszczenia	202
V. Zrzeczenie się przedawnienia roszczenia	205
VI. Przedawnienie a zasada lojalności procesowej	206
§ 5. Roszczenie regresowe Skarbu Państwa	208
Rozdział VI. Postępowanie kompensacyjne	213
§ 1. Sąd	214
§ 2. Skarb Państwa, prokurator oraz Prokuratoria Generalna	224
§ 3. Wnioskodawca i jego pełnomocnik	230
§ 4. Ciężar dowodu a zasada prawdy materialnej	234
§ 5. Odpowiednie stosowanie przepisów postępowania cywilnego	239
§ 6. Zasada wzajemności	241
Rozdział VII. Wynagradzanie szkód i krzywd osobom represjonowanym za działalność opozycyjno-niepodległościową w PRL	245
§ 1. Odpowiedzialność sędziów za czyny popełnione w latach 1944–1989 ...	245
I. Odpowiedzialność dyscyplinarna	246
II. Odpowiedzialność karna	247
III. Faktyczne znaczenie odpowiedzialności dyscyplinarnej i karnej sędziów	251
§ 2. Wynagrodzenie szkód i krzywd osobom represjonowanym za działalność opozycyjno-niepodległościową w PRL	253
I. Ustawa lutowa z 1991 r.	256
1. Stwierdzenie nieważności orzeczenia	257
2. Procedura odszkodowawcza	262
II. Nowelizacja z 2007 r.	270

CZĘŚĆ TRZECIA

Rozdział VIII. Niesłuszne oskarżenie – potrzeba odrębnej regulacji?	279
§ 1. Historia instytucji niesłusznego oskarżenia	281
§ 2. Definicja niesłusznego oskarżenia	283
I. Niesłuszne przedstawienie zarzutów	283
II. Niesłuszne oskarżenie <i>sensu stricto</i>	288
§ 3. Zakres odszkodowania i zadośćuczynienia	290
§ 4. Postępowanie odszkodowawcze	296

CZĘŚĆ CZWARTA

Rozdział IX. Odszkodowanie za niesłuszne skazanie, tymczasowe aresztowanie lub zatrzymanie – ocena <i>de lege lata</i> oraz projektu nowelizacji ustawy karnoprocesowej	301
--	------------

Wykaz skrótów

1. Źródła prawa

KC	ustawa z 23.4.1964 r. – Kodeks cywilny (Dz.U. Nr 16, poz. 93 ze zm.)
KK	ustawa z 6.6.1997 r. – Kodeks karny (Dz.U. Nr 88, poz. 553 ze zm.)
KK z 1932 r.	rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z 11.7.1932 r. – Kodeks karny (Dz.U. Nr 60, poz. 571 ze zm.)
KK z 1969 r.	ustawa z 19.4.1969 r. – Kodeks karny (Dz.U. Nr 13, poz. 94 ze zm.)
KKW	ustawa z 6.6.1997 r. – Kodeks karny wykonawczy (Dz.U. Nr 90, poz. 557 ze zm.)
Konstytucja RP	ustawa z 2.4.1997 r. – Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej (Dz.U. Nr 78, poz. 483 ze zm.)
Konstytucja PRL z 1952 r.	Konstytucja Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej uchwalona przez Sejm Ustawodawczy 22.7.1952 r. (Dz.U. Nr 33, poz. 233 ze zm.)
Konwencja	Konwencja o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności sporządzona w Rzymie 4.11.1950 r., zmieniona następnie Protokołami nr 3, 5 i 8 oraz uzupełniona Protokołem nr 2 (Dz.U. z 1993 r. Nr 61, poz. 284 ze zm.)
KP	ustawa z 26.6.1974 r. – Kodeks pracy (tekst jedn. Dz.U. z 1998 r. Nr 21, poz. 94 ze zm.)
KPC	ustawa z 17.11.1964 r. – Kodeks postępowania karnego (Dz.U. Nr 43, poz. 296 ze zm.)
KPK	ustawa z 6.6.1997 r. – Kodeks postępowania karnego (Dz.U. Nr 89, poz. 555 ze zm.)
KPK z 1928 r.	rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej z 19.3.1928 r. – Kodeks postępowania karnego (Dz.U. Nr 33, poz. 313 ze zm.)
KPK z 1969 r.	ustawa z 19.4.1969 r. Kodeks postępowania karnego (Dz.U. Nr 13, poz. 96 ze zm.)
KPW	ustawa z 21.8.2001 r. – Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia (tekst jedn. Dz.U. z 2013 r. poz. 395)

KZ	rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej z 27.10.1933 r. – Kodeks zobowiązań (Dz.U. Nr 82, poz. 598 ze zm.)
NiewOrzU	ustawa z 23.2.1991 r. o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego (Dz.U. Nr 34, poz. 149 ze zm.)
OdpPańFPU	ustawa z 15.11.1956 r. o odpowiedzialności Państwa za szkody wyrządzone przez funkcjonariuszy państwowych (Dz.U. Nr 54, poz. 243 ze zm.)
PolicjaU	ustawa z 6.4.1990 r. o Policji (tekst jedn. Dz.U. z 2011 r. Nr 287, poz. 1687 ze zm.)
ProkGenSPU	ustawa z 8.7.2005 r. o Prokuraturii Generalnej Skarbu Państwa (Dz.U. Nr 169, poz. 1417 ze zm.)
ProkU	ustawa z 20.6.1985 r. o prokuraturze (tekst jedn. Dz.U. z 2011 r. Nr 270, poz. 1599 ze zm.)
Protokół Nr 7	Protokół Nr 7 sporządzony 22.11.1984 r. w Strasburgu do Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności (Dz.U. z 2003 r. Nr 42, poz. 364)
PrPostSAdm	ustawa z 30.8.2002 r. – Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi (tekst jedn. Dz. U. z 2012 r. poz. 270 ze zm.)

2. Publikatory i czasopisma

AUW	Acta Universitatis Wratislaviensis
BPK	Biuletyn Prawa Karnego
BRPO	Biuletyn Rzecznika Praw Obywatelskich
BSN	Biuletyn Sądu Najwyższego
Dz.U.	Dziennik Ustaw
Dz.Urz. UE	Dziennik Urzędowy Unii Europejskiej
GSW	Gazeta Sądowa Warszawska
GSP	Gdańskie Studia Prawnicze
KZS	Krakowskie Zeszyty Sądowe
MoP	Monitor Prawniczy
NP	Nowe Prawo
OSA	Orzecznictwo Sądów Apelacyjnych
OSNC	Orzecznictwo Sądu Najwyższego. Izba Cywilna
OSNPG	Orzecznictwo Sądu Najwyższego. Prokuratura Generalna
OSNIK	Orzecznictwo Sądu Najwyższego. Izba Karna
OSNKW	Orzecznictwo Sądu Najwyższego. Izba Karna i Wojskowa

OSNwSK	Orzecznictwo Sądu Najwyższego w Sprawach Karnych
OSP	Orzecznictwo Sądów Polskich
OSPiKA	Orzecznictwo Sądów Polskich i Komisji Arbitrażowych
OTK	Orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego
OTK-A	Orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego. Seria A
OTK ZU	Orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego. Zbiór Urzędowy
Pal.	Palestra
PiP	Państwo i Prawo
PPK	Przeгляд Prawa Karnego
Prok. i Pr.	Prokuratura i Prawo
PS	Przeгляд Sądowy
PWP	Przeгляд Więziennictwa Polskiego
Rzeczp.	Rzeczpospolita
RPEiS	Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny
SI	Studia Iuridica
SM	Sprawy Międzynarodowe
SP	Studia Prawnicze
WPP	Wojskowy Przeгляд Prawniczy
WSS	Wrocławskie Studia Sądowe
ZNUJ	Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego
ZNUMK	Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Mikołaja Kopernika

3. Organy i instytucje

ABW	Agencja Bezpieczeństwa Wewnętrznego
CBA	Centralne Biuro Antykorupcyjne
ETPC	Europejski Trybunał Praw Człowieka z siedzibą w Strasburgu
IPN	Instytut Pamięci Narodowej
NSA	Naczelny Sąd Administracyjny
RPO	Rzecznik Praw Obywatelskich
SA	Sąd Apelacyjny
SO	Sąd Okręgowy
SN	Sąd Najwyższy
TK	Trybunał Konstytucyjny
WSA	Wojewódzki Sąd Administracyjny

4. Inne skróty

art.	artykuł
post.	postanowienie
tekst jedn.	tekst jednolity

uchw.	uchwała
wyr.	wyrok
w zw.	w związku
zd.	zdanie
ze zm.	ze zmianami

Bibliografia

- Amelung K., Marszał K.* (red.), Stosowanie środków przymusu w procesie karnym. Problem karnoprosesowych ograniczeń praw obywatelskich, Katowice 1990.
- Andrejew I., Świda W., Wolter W.*, Kodeks karny z komentarzem, Warszawa 1973.
- Ashworth A., Redmayne M.*, The criminal process, Oxford 2005.
- Bafia J.*, Kodyfikacja prawa karnego PRL a międzynarodowy Pakt Praw Obywatelskich i Politycznych, PiP 1969, Nr 7.
- Bafia J.*, Kara grzywny w Kodeksie karnym, PiP 1970, Nr 10.
- Banaszak B.*, Prawa jednostki i systemy ich ochrony, Wrocław 1995.
- Banaszak B.*, Zakres podmiotów uprawnionych do dochodzenia wynagrodzenia szkody wyrządzonej przez niezgodne z prawem działanie organu władzy publicznej (art. 77 ust. 1 Konstytucji RP), MoP 2011, Nr 1.
- Bartusiak B.*, Kara śmierci w świetle sporu o racjonalizację kary, Warszawa 2011.
- Bednarski M., Wilkin J.*, Ekonomia dla prawników i nie tylko, Warszawa 2008.
- Bendetson W.*, O odpowiedzialności Państwa za szkody wyrządzone przez funkcjonariuszy państwowych, NP 1957, Nr 3.
- Bouloc B.*, Procédure pénale, Paris 2008.
- Buchala K., Waltoś S.*, Zasady prawa i procesu karnego, Warszawa 1975.
- Buisson J., Guincharl S.*, Procédure pénale, Paris 2008.
- Bulsiewicz A.*, Charakter prawny roszczeń odszkodowawczych za niesłuszne skazanie lub oczywiście bezzasadne tymczasowe aresztowanie, PiP 1965, Nr 12.
- Bulsiewicz A.*, Glosa do wyroku Sądu Najwyższego – Izba Karno z 13.6.2002 r., V KKN 125/00, OSP 2003, Nr 5.
- Bulsiewicz A.*, Konstytucyjna ochrona wolności i praw człowieka a odpowiedzialność Skarbu Państwa za szkody powstałe wskutek niesłusznego skazania, tymczasowego aresztowania lub zatrzymania, [w:] J. Czapka, A. Gaberle, A. Światłowski, A. Zoll (red.), Zasady procesu karnego wobec wyzwań współczesności. Księga ku czci Profesora Stanisława Waltośia, Warszawa 2000.
- Bulsiewicz A.*, Odszkodowanie za bezpodstawne zastosowanie środków ścigania karnego w niemieckim procesie karnym, WPP 1993, Nr 1–2.
- Bulsiewicz A.*, Odszkodowanie za niesłuszne ukaranie, tymczasowe aresztowanie lub zatrzymanie w projekcie zmian przepisów Kodeksu postępowania karnego, Pał. 1983, Nr 5–6.
- Bulsiewicz A.*, Postępowanie o odszkodowanie za bezpodstawne oskarżenie, NP 1966, Nr 7.
- Bulsiewicz A.*, Proces o odszkodowanie za niesłuszne skazanie lub oczywiście bezzasadny areszt tymczasowy, Toruń 1968.

- Bulsiewicz A.*, Rodzaje odszkodowania za niesłuszne skazanie i oczywiście bezzasadny areszt tymczasowy, *Pal.* 1966, Nr 7.
- Bulsiewicz A.*, Stanowisko poszkodowanego w procesie o odszkodowanie za niesłuszne skazanie lub oczywiście bezzasadne tymczasowe aresztowanie, *NP* 1965, Nr 10.
- Bulsiewicz A.*, Ustalenie podstawy i wysokości odszkodowania za niesłuszne skazanie lub oczywiście bezzasadne tymczasowe aresztowanie, *ZNUMK* 1967, Prawo VII, z. 23.
- Bulsiewicz A.*, Warunki dopuszczalności procesu o odszkodowanie za niesłuszne skazanie lub bezpodstawne tymczasowe aresztowanie, *ZNUMK* 1996, Prawo VI, Nr 19.
- Bulsiewicz A.*, Zmiana wysokości lub czasu trwania renty zasądzonej z tytułu niesłusznego skazania lub bezpodstawnego aresztu tymczasowego, *Pal.* 1965, Nr 7–8.
- Bulsiewicz A.*, *Hofmański P.*, Materialnoprawne warunki odpowiedzialności Skarbu Państwa za szkodę spowodowaną oczywiście niesłusznym tymczasowym aresztowaniem, *Pal.* 1981, Nr 10–12.
- Celiński W.*, Jeszcze o przepisach dotyczących odszkodowania za niesłuszne skazanie, oskarżenie i tymczasowe aresztowanie, *NP* 1957, Nr 6.
- Charette de H.*, Grand débat national sur la justice. Après Outreau, quelle réforme de la justice pénale? Actes du colloque du 29 mars 2006 à l'Assemblée nationale, Paris 2006.
- Chojniak Ł.*, Niezaskarżalność postanowienia o przedstawieniu zarzutów, *Prok. i Pr.* 2013, Nr 4.
- Chojniak Ł.*, Odszkodowanie za niesłuszne skazanie w polskim procesie karnym – wybrane zagadnienia, [w:] *P. Hofmański* (red.), *Węzłowe problemy procesu karnego*, Warszawa 2010.
- Chojniak Ł.*, *Wiśniewski Ł.*, *Przyczyny niesłusznych skazań w Polsce*, Warszawa 2012.
- Cieślak M.*, Nieważność orzeczeń w procesie karnym PRL, Warszawa 1965.
- Cieślak M.*, O przesłankach procesowych w polskim postępowaniu karnym. Podstawowe założenia i problemy metodologiczne, *PiP* 1969, Nr 12.
- Cieślak M.*, O węzłowych pojęciach związanych z sensem kary, *NP* 1969, Nr 2.
- Cieślak M.*, Polska procedura karna. Podstawowe założenia teoretyczne, Warszawa 1984.
- Cieślak M.*, Postępowanie karne. Zarys instytucji, Warszawa 1982.
- Cieślak M.*, Środki przymusu na tle systemu bodźców prawnych w procesie karnym, *ZNUJ* 1962, Nr 7.
- Cieślak M.*, Środki zapobiegawcze w projekcie Kodeksu postępowania karnego z 1968 r., *PiP* 1969, Nr 1.
- Cieślak M.*, *Murzynowski A.*, Wynagrodzenie szkody osobie pokrzywdzonej przestępstwem i jego znaczenie w sferze prawa karnego, *SP* 1974, Nr 2.
- Cioch P.*, Odpowiedzialność Skarbu Państwa z tytułu niesłusznego skazania, *Pal.* 2004, Nr 7–8.
- Cioch P.*, Odpowiedzialność Skarbu Państwa z tytułu niesłusznego skazania, Warszawa 2007.
- Cioch P.*, Odszkodowanie za niesłuszne skazanie, tymczasowe aresztowanie lub zatrzymanie, [w:] *M. Romańska* (red.), *Pozainstancyjne środki ochrony prawnej*, Warszawa 2012.
- Cioch P.*, Problematyka niesłusznego skazania w Stanach Zjednoczonych, *Pal.* 2006, Nr 7–8.
- Cora Ł.*, Funkcje zatrzymania właściwego i tymczasowego aresztowania, *PiP* 2009, Nr 1.
- Cora Ł.*, Gwarancje praw osób zatrzymanych na podstawie art. 244 § 1 KPK, *PS* 2008, Nr 10.

- Cora Ł.*, Instytucja zatrzymania prewencyjnego z art. 15 ust. 1 pkt 3 ustawy o Policji, *Przegląd Policyjny* 2008, Nr 3.
- Cora Ł.*, Kontrowersje wokół zezwolenia na ujawnienie danych osobowych i wizerunku podejrzanego w postępowaniu przygotowawczym, *Pal.* 2011, Nr 1–2.
- Cora Ł.*, O pojęciu pozaprocesowego zatrzymania osoby, *PiP* 2008, Nr 3.
- Cora Ł.*, Odszkodowanie za niewątpliwie niesłuszne zatrzymanie osoby w polskim procesie karnym. Zarys problematyki, *GSP* 2009, t. XXI.
- Cora Ł.*, Z problematyki karno-administracyjnego zatrzymania osoby do wytrzeźwienia, *Samorząd Terytorialny* 2008, Nr 7–8.
- Cora Ł.*, Zatrzymania penitencjarne w świetle przepisów ustaw o Policji i o Służbie Więziennej, *PWP* 2008, Nr 58.
- Cora Ł.*, Zatrzymanie administracyjne na podstawie art. 40 ust. 1 ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi, *Prok. i Pr.* 2008, Nr 5.
- Cora Ł.*, Zatrzymanie i przymusowe doprowadzenie osoby na podstawie art. 247 § 1 KPK. Uwagi na marginesie wyroku TK z 5.2.2008 r., *Pal.* 2008, Nr 9–10.
- Cora Ł.*, Zatrzymanie stadionowe, *Prok. i Pr.* 2009, Nr 2.
- Cora Ł.*, Zatrzymanie żołnierza lub innej osoby przez Żandarmerię Wojskową, *WPP* 2008, Nr 3.
- Czapska J.*, Społeczne następstwa przewlekłości postępowania karnego, [w:] *S. Waltoś, J. Czapska* (red.), *Zagubiona szybkość procesu karnego. Jak ją przywrócić?*, Warszawa 2005.
- Czekaj M.*, Sukcesja uprawnień osoby represjonowanej, *Prok. i Pr.* 2001, Nr 5.
- Czołgoszewski J.*, Wykonywanie kary śmierci w okresie stalinowskim, *PWP* 2008, Nr 58.
- Daszkiewicz W.*, Postępowanie rehabilitacyjne – jego podstawy i usprawnienie przebiegu, *PiP* 1990, Nr 9.
- Daszkiewicz W.*, *Prawo karne procesowe. Zagadnienia ogólne*, t. 1 i 2, Bydgoszcz 1999.
- Daszkiewicz W.*, Problem rehabilitacji i odszkodowań za bezprawne represje karne, *PiP* 1990, Nr 2.
- Dąbrowa J.*, Glosa do postanowienia SN z 24.1.1970 r., *OSPika* 1970, Nr 11.
- Desportes F., Lazerges-Cousquer L.*, *Traité de Procédure Pénale*, Paris 2009.
- Doda Z.* (red.), *Kasacja w postępowaniu karnym. Komentarz*, Warszawa 1996.
- Doda Z.*, *Rewizja nadzwyczajna w polskim procesie karnym*, Warszawa 1972.
- Doda Z., Gaberle A.*, *Kontrola odwoławcza w procesie karnym. Orzecznictwo Sądu Najwyższego. Komentarz*, Warszawa 1997.
- Dudek D.*, *Konstytucyjna wolność człowieka a tymczasowe aresztowanie*, Lublin 1999.
- Dudek D.*, Niektóre aspekty odpowiedzialności osób sprawujących władzę państwową, *Kościół i Prawo* 1988, Nr 5.
- Drozd A.*, *Koncepcja oszustwa sądowego w postępowaniu o stwierdzenie nabycia spadku*, *WSS* 2012, Nr 3.
- Dzienis P.*, *Odpowiedzialność cywilna władzy publicznej*, Warszawa 2006.
- Elks L.*, *Righthing miscarriages of justice? Ten years of the Criminal Cases Review Commission*, Londyn 2008.

- Ereściński T., Skarga o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia, [w:] *Prawo prywatne czasu przemian. Księga pamiątkowa dedykowana Profesorowi Stanisławowi Sołtysińskiemu*, Poznań 2005.
- Fauvelet E., Étude de cas sur la jurisprudence récente de la Commission nationale d'indemnisation des détentions, [w:] M. Deguergue (red.), *Justice et responsabilité de l'État*, Paris 2003.
- Gardocki L., Podstawy rehabilitacji w świetle ustawy z 23.2.1991 r., PS 1991, Nr 4.
- Gardocki L., Subsidiarność prawa karnego oraz *in dubio pro libertate* – jako zasady kryminalizacji, PiP 1989, Nr 12.
- Gardocki L., Trybunał Konstytucyjny a wejście w życie nowej Konstytucji, PiP 1997, Nr 11–12.
- Gardocki L., Zagadnienia odpowiedzialności karnej za zbrodnie stalinowskie, PPK 1992, Nr 6.
- Garlicki L., *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej*, t. I–V, Warszawa 2003.
- Garlicki L., *Polskie prawo konstytucyjne. Zarys wykładu*, Warszawa 2001.
- Garlicki L. (red.), *Komentarz do Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej*, Warszawa 1995.
- Garlicki L. (red.), *Rzecznik Praw Obywatelskich*, Warszawa 1989.
- Giętkowski R., *Kara ograniczenia wolności w polskim prawie karnym*, Warszawa 2007.
- Girdwoyń K., *Konsensualny wymiar kary. Instytucje powszechnego procesu karnego*, Warszawa 2006.
- Glaser S., *Bezpodstawne oskarżenie*, GSW 1926, Nr 7.
- Glaser S., *Wstęp do nauki procesu karnego*, Warszawa 1928.
- Gostyński Z. (red.), *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, t. I–II, Warszawa 1998.
- Górecki D., *Polskie prawo konstytucyjne*, Warszawa 2007.
- Grabowska S., Grabowski R., Skrzydło W., *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz Encyklopedyczny*, Warszawa 2009.
- Grajewski J., *Przebieg procesu karnego*, Warszawa 2005.
- Grajewski J., Paprzycki L.K., Płachta M., *Kodeks postępowania karnego*, Warszawa 2003.
- Grzeszta W., Status procesowy prokuratora w postępowaniu o odszkodowanie za niesłuszne skazanie, Prok. i Pr. 2010, Nr 7–8.
- Gronowska B., *Wolność i bezpieczeństwo osobiste w sprawach karnych w świetle standardów Rady Europy*, Toruń 1996.
- Gronowska B., Wyrok Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w Strasburgu z dnia 4 kwietnia 2000 r., sygn. 26629/95, w sprawie *Witolda Litwy przeciwko Polsce* – problem legalności zatrzymania w izbie wytrzeźwień, Prok. i Pr. 2000, Nr 7–8.
- Grzegorzczak T., Rozpoznawanie przez sąd zażalenia na zatrzymanie i przymusowe doprowadzenie w znowelizowanej procedurze karnej, Prok. i Pr. 2003, Nr 7–8.
- Grzeszczak W., *Podstawy i zakres odszkodowania za niewątpliwie niesłuszne tymczasowe aresztowanie lub zatrzymanie*, Prok. i Pr. 2010, Nr 1–2.
- Grzeszczak W., *Postępowanie przygotowawcze w Kodeksie postępowania karnego*, Kraków 1998.
- Gudowski J., *Węzłowe problemy skargi o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia*, PS 2006, Nr 1.
- Guinchard V.S., *Responsabilités encourues du fait de dysfonctionnements du services public de la justice*, Paris 2007.

- Guinchard V.S.*, La responsabilité civile, [w:] praca zbiorowa: Les juges: de l'irresponsabilité à la responsabilité? Actes de Colloque de l'Institut de Sciences Pénales et de Criminologie d'Aix – en – Provence (5–6 mai 2000), Marseille 2000.
- Haładuk-Hawrylak I.*, Rzetelny proces karny a ulaskawienie, [w:] *J. Skorupka W. Jasiński* (red.), Rzetelny proces karny. Materiały konferencji naukowej Trzebiezowice 17–19.9.2009 r., Warszawa 2010.
- Hofmański P.*, Konwencja europejska a prawo karne, Toruń 1995.
- Hofmański P.*, Nowe polskie prawo karne w świetle europejskich standardów w zakresie ochrony praw człowieka, Warszawa 1997.
- Hofmański P.*, Ochrona praw człowieka, Białystok 1994.
- Hołda Z.*, Ochrona godności ludzkiej skazanego w toku odbywania kary pozbawienia wolności, Pal. 1988, Nr 4.
- Hołda J., Hołda Z., Ostrowska D., Rybczyńska J.A.*, Prawa człowieka. Zarys wykładu, Warszawa 2004.
- Hołda Z., Postulski K.*, Kodeks karny wykonawczy. Komentarz, Gdańsk 1998.
- Hołda Z., Rzepliński A.* (red.), Zatrzymanie oraz tymczasowe aresztowanie a prawa człowieka, Lublin 1992.
- Houillon P., Vallini A.*, Rappot fair au nom de la commission d'enquete chargée de rechercher les causes des dysfonctionnements de la justice dans l'affaire dite d'Outreau et de formuler des propositions pour éviter leur renouvellement, Assemblée Nationale constitution du 4 Octobre 1958, Nr 3125.
- Iwanicki S.*, Prokuratura w nowej Konstytucji, Prok. i Pr. 1995, Nr 2.
- Iwanicki S.*, Prokuratura, jej usytuowanie i zadania w nowych warunkach, Prok. i Pr. 1995, Nr 4.
- Jagiellołowicz L.*, Konstytucyjny system źródeł prawa a status prawny jednostki w postępowaniu karnym, Prok. i Pr. 2012 r., Nr 11.
- Jankowska B.*, Odpowiedzialność karna osób prawnych, PiP 1996, Nr 7.
- Jankowski J.*, Nowelizacja Kodeksu postępowania cywilnego z 22.12.2004 r., MoP 2005, Nr 5.
- Jasudowicz T.*, Orzecznictwo Strasburskie. Zbiór orzeczeń ETPC 1990–1997, t. I i II, Toruń 1998.
- Jasiński W.*, Bezstronność sądu i jej gwarancje w polskim procesie karnym, Warszawa 2009.
- Jaworski W.L.*, Projekt konstytucji, Kraków 1928.
- Jaworski G., Sołtysińska A.*, Postępowanie w sprawach karnych ze stosunków międzynarodowych. Komentarz, Warszawa 2010.
- Jeż-Ludwichowska M., Kala D., Lach A.*, Charakter prawny postępowania i środki przymusu w sprawach o wykroczenia, Prok. i Pr. 2002, Nr 6.
- Joerden J.C., Swarc A.J.*, Europeizacja prawa karnego w Polsce i w Niemczech – podstawy konstytucyjnoprawne, Poznań 2007.
- Józefowicz A.*, Skutki prawne orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego o niezgodności aktu normatywnego z Konstytucją, PiP 1995, Nr 1.
- Kabat A.*, Pytania prawne do Trybunału Konstytucyjnego, Białystok 1995.